

Ћ Песников избор

Љубица Милетић

ЗНАК У ТАМИ

У данашњем свету песници личе на усамљене светионике постављене на пустим обалама. Светлост уметничког дела помаже читаоцима да нађу прави пут у планетарној бури која све јаче прети крхким лађама наших живота. Нешто се десило и променило пловне путеве. Нека виша воља је изменила законе пловидбе, помешала стране света и људи су погубили компасе. Само трептава светлост речи још понегде упорно сјаји стамено, посађена на истом месту где је некада била.

И данас, као и јуче, уверавамо се да је права моћ у речима, иако на први поглед није тако.

Путујући из године у годину суочавамо се са свим облицима зла, с гордим ветровима, нијансираном тамом, морским неманима и податним искушењима промењеног времена, али када уронимо у светлост невиних речи, у чисти стих или мирну и јасну реченицу, снага која је у њима прелије се у нас и обнавља наше биће чинећи га отпорнијим на ударе што га свевладајуће зло пушта из свог меха.

Поезија је одбрана. Пут којим иду ретки ка спасењу. Клупа за предак. Осмех и радост. Монументални споменик времену које краћа. Моћ вечитости. Сви који то потраже, наћи ће. Било да су песници или читаоци. Описани тренутак или слика, или мисао, везаће их заувек. Зар се и вама није десило да вам изнебуха дође неки стих Лорке, Раичковића, Пушкина, Његоша, Цветајеве, Елиота, или десетерац из народне песме? Обогаћени памтљивом мелодијом, стихови путују кроз време од уста до уста. И када нас не буде, неко други ће их изговарати. Зар и дана не чујемо речи које је Гилгамеш изговорио лађару преко вода мртвих, Ур Шанабију, пре више од пет хиљада година: „За кога су се, Ур Шанаби, трудиле моје руке? За кога кружи и истиче крв мо-

га срца? Радио сам, али мени самом то није донело ништа добро. За црва који гмиже у земљи добро сам учинио!”

Гилгамеш је тражио траву вечне младости и, пронађену, није успео да је сачува, али су остале његове речи и ево их, трају хиљадама година...

Исус Христос је подучавао: „Небо и земља ће проћи, али речи моје неће проћи.” Исус Христос је жив, а царство које га је осудило, нестало је. Свето писмо је надживело римску цивилизацију. Марина Цветајева пише 1917. године песму „Гатање”: „Као што пред царевима и кнезовима падају зидине / Спадните, туго-чаме-горчине / С моје младе рабе Марине...” Прошло је царство, прошла је револуција, а њене речи су остале. Један трен је надживео време. Магија речи се крије у њеној тајни. Реч без тајне је граматичка категорија. И само то. Она није меласа од које настаје вечност. Пиће векова. Тајанство речи је нешто друго, настало у вишим сферама духа. Нешто осењено са висине. Чак и када није ведро, када носи узбурканији смисао. Отуда има песама које *јесу* и песама које *нису*. Песме које *јесу*, дате су. Песме које *нису*, писане су на силу. А вечне су оне које је створио дух. И сада се враћамо на почетак текста, на светлост уметничког дела, на песнике светионике и планетарну буру.

Данашње време је попримило демонски карактер. Свеопшта анархија је завладала уметношћу. Све наопако постало је узор. Руше се постојећи канони у свим областима живота. У први план се извлаче сумњиве вредности које прокламују просечни. Мерила више не постоје. Дневно је надвладао трајно. Иронија осећање лепоте. Виц мудру мисао. Неплодна баналност исукала је мач и прети да ће искоренити тајну речи. У ствари, ништа ново. Сваки пут када је свет био на рубу декаденције појављивала би се нова светлост, искрсавали би из таме нови светионици, путоводне звезде, да изнова спасавају залутале. И само истовремени поглед на прошло и будуће, трансмисија из генерације у генерацију, историја личног и општег, непресушни духовни ток, може да се супротстави бури која нас је опет снашла.

Песници загледи у давне речи и ореол контекста, имаће шта да кажу. Имаће где да уроне и неопштењени се врате на површину живота, с травком вечности у руци. Брзоноги Ахил, Симонидине ископане очи, Емина са ибриком у руци, кос црноризац међу птицама, Кордова далека и сама, делови су мозаика који се неосетно слаже по зидовима памћења. Живи и мртви се сједињују на страницама књига и са мртвог папира селе у дух живих. У тој игри сви добијају. Мртви оживљавају а живи се богате.

За овај избор одабрала сам песме у којима се утисци и доживљаји комбинују на необичне и неочекиване начине. Мислим да су то песме које имају своју унутрашњу целину, своје заустављено време а довољно су тврдоглаве да их магле не плаше.

ВРЕТЕНО

Врти се око себе самог
Намотава дане као пређу
Врти се у руци богом дано
До пуне мере и оног мало између

Колико да се нит не прекине
Да се настави тамо где је Почело
И тако од искони у вечност саму
У малом понавља божанско дело

Врти се вретено без престанка
Највише усред хладне зиме
Од првих петлова до првог сумрака
Врти вретено тајно име

ЧУВАР СВЕТЛОСТИ

Вековима живу ватру чува
У грудима на рукама у храму у пољу
Тражи је у свему види у свему
Мању или већу доњу или горњу

Путује низ време носи коме треба
Светлосне тајне чита и памти
Од грома је украде узида у праг
У прах у хлеб у корен нади

Од искона зна за мала кандила
Тихе свеће у тами лучи
Зна да жару искра пребива
Кô сјај иза Сунца у небеској кући

БЕЛЕ ВОДЕ

Иза седам далеких двери
Седам светова белих
Иза седам ваздушних списа
Седам се дана мери

Сваки је од њих кô век
Или још мало више
Оно што је овде далеко
Тамо је увек ближе

Иза тога су други дани
Друге године и време
Тамо је сама светлост
И неко боље семе

Одозго на нас пада
На годину шака праха
Да име себи причува
Од обрнутог знака

ЧУВАР БИЉА

Берешии бара Елохим

Зна биљну азбуку свако слово
Светло и тамно разликује
Зна кад се рађа биље ново
Под којим леже љуте гује

Носи кутију нашарану
Овијену ланеним платном
Воду са извора благословену
Децу дарује крушком златном

Вида од свега цветом липе
Жалфијом дренам варицом житном
Мелеме справља меша траве
У земљаном суду рујном чистом

У рано јутро походи поља
По првом сунцу чита им знаке
С краја прилази да биље не газе
Бере га покретом руке лаке

ЈАНТАР

Окамењен живот у јантару ћути
Борова иглица лист и пчела
Небесно жуто зрно сунцокрета
Кô вечна тајна самог Почела

Јантар та добра света реч
Чиста као мед млеко и жито
Као на шљивама бели креч
Носи значење невидљиво скрито

Јантар и ја и стари Оци
Све ратове за светлост знамо
Сердика и Понт Старо Трново
Чувају у себи небесно плаво

ЧУВАР ВИНОГРАДА

Када закорачи у виноград
Зима из њега бежи
Када лози приђе да је ореже
Тихо је у свакој врежи

Он треби лозу од напасти
Све бубе и скакавце мори
Реже калем са чокота
И Трифуну у порту носи

Тамо их сачекује колач
Заливен вином и гозба
Тамо се мотри је ли здрав
Хоће ли лоза бити добра

ВОЗАР

Од искони носи чисто срце
Кроз буре врх облака изнад свега
Увек надмоћан никад зао
С висине гледа али не вреба

Одоздо запад само је лево
Исток је први кас његових коња
Север је леден а јут врео
Наше горе њему је страна доња

Ружопрста зора даје му знак
Када од Калате на Галац да крене
Јутарње светло његов је стег
Петало гласник нове мене

Вековима истим путем иде
С једне стране неба на другу
Његови коњи немају узде
Он нема бич ни кола руду

ТОДОРОВИ КОЊИ

Када су тасови равни
А дани једнаки ноћи
Бели облаци полете
Са југа крену моћни

Довозе шест месеци
У којима живи земља
Доносе ватру и нектар
Да пије кад је жедна

Доносе славски колач
Од небесног уља и жита
Радост биљу и трави
Сјај који води хита

ЈАРИЛОВ ЗЛАТНИ ПРСТЕН

Није то ланац око света
Опасан да знање таји и скрива
То су хлебне влати младог жита
И у њима сунчева жива сила

То је прстен од добрих жеља
Ватра и вода у равној мери

Ивањски венчићи и моћ воде
Троједног бога који их дели

Нису то вериге гвожђе је црно
То је плод сунца и дугих дана
Пре гвожђа жито је увек прво
А после срп и жетва сама

ВЕЧЕ У ЛЕЂАНУ

На огњишту чиста ватра гори
На источном зиду света слика
У души свакој ватра иста
Одраз чувара невидљива тиха

У ваздуху спокој топлина дома
Сигурна предачка јака рука
Жар премеће и грање слама
Чува од јејине снагом духа

Ноћ је поништена пламеном и жаром
Искром у пепелу мајухним светлом
Лучи која цури смешана с димом
Кроз димњак горе небу светом

ЦАРЕВА ЋУПРИЈА

Увек је тесна опасна смутна
Поготово кад коњи на њој стоје
Неком је тешка неком добра
Тамо питају ко иде докле

На њој се стално нешто броји
Пази да буде како треба
Дању се улази ноћу не
Може да превари одсјај светла

Царева ћуприја кључ је од града
Место сеновито али и свето
Пут који се прође с товаром блага
Пре но што се уђе у јарко лето

ВРАЧАР

Ту је изорана прва бразда
Спуштено прво зрно жита
Ту је атар чисте светлости
Која и после свега зида

Ту су писане небесне Веде
Ту врх пепела праотац седи
Ту је застало Време вечно
Ту над нама бди Свети

Ту се прах са жишком меша
Сунчева ватра с липовом граном
Храстово лишће с пчелињим медом
А све то с пречистим првим даном

Ту се ваздух са знањем меша
Књига са прахом праотаца
Темељ с ваздухом а он са сјајем
Чудесног старог белог прага

ОСТРВО БЛАЖЕНИХ ИЛИ АХИЛЕЈА

На делти Раса острво легло
Древна Леука белих топола
Све мртво херојско тамо је однето
Да траје кô знак сред Понта мора

Тамо је развејан Ахилев прах
Источно од Газа на белој груди
Оданде гледа на Хем и Карпе
На народ успаван који се буди

Две божје горе поред једног
И мудра вода посред њих
Део су целог једног од десет
Налик на прастарог метра стих

ИСТАРСКИ АПОСТОЛ У МЕЗИЈИ

Древном лађом на једра кренух
За собом оставих јутра понтска
Златну колевку постељу меку
Прву светлост чудесног блеска

С рибама узводно пођох решен
Да нађем златоносни извор душе
Свет о којем трска на ушћу шуми
Који једни граде а други руше

Свет мере пчеле и воска
Сира и овце жита и српа
Затиран омер ватре и воде
Биља и лека Спора и Брза

Источним ветром потпомаган
Хитрим летом риба кроз реку
Трагом прадавног понтског врта
У Мезији нађох чело веку

ЧВОРОВИ

У ритама на пању развезује чворове
И не може да се сети.

Били на конаку царски гости
А он увезао вериге
Да веже чељусти зверима.

И већ се слеже прашина
За њиховим петама
Већ догорева мала свећа,

А он развезује чворове
И никако да се сети
И никако да их размрси:

И глас му у чворове везан.

СТАРИ РУКОПИСИ

Памтимо стреле клетви бацане
Стално по нама! И зарез ножа на кожи,
И људе у безданим јамама!

Памтимо када, закопани, бејасмо
Земљи ближе. И капље крви са ризе
Из игуманових рана.

Ни бесани восак, ни мрва хлеба,
Ни мушица на врху пера, ни сенка писара
Што се тањи, нису нам давали замах мањи.

И очи напола слепе, и прсти напола суви,
И глава што усну над нама
У нашој су папирној крви.

БУНТОВНА СВЕТИЦА

„Мој поздав поколењу
До колена у земљи.”
М. Ц.

Јединица мере за стих.
Сила која се не може сводити
Ниједним познатим бројем

И никаквом скалом сажети.

Бунтовна светица слова,
У ћутању под чудним знаком,
Унапред прашта све,

Напоном пропетим, јаким.

Марина, синоним за звук
Који се надмеће с гласом,
Промени ритам зачас,

Цезуру укроти ужасом!

Марина, сабеседник самих,
Горећа луч у књизи,
Себе до краја не објасни

Да друге одвећ не унизи.

ЖЕГА

Јули сав у небу уљу и ватри
Нуди свој жути хлеб
На трпези мокрој од соли

Спуштам једро у корен катарке
И сидро скаче с палубе
На леђа хладног песка

Подне гута обале Босфора
Гранати рузмарин поред веза
Сам орао Византије
Надлеће успавану земљу
И враћа се у мермер

Свога балкона

Нема звона да објаве
Почетак јулске жеге

СВАКОДНЕВНО ПУТОВАЊЕ

Бразда кормила сваког јутра
Показује југ
Одморна Азија жури до белих улица
Да опосли шта има с надом или без ње

Сваког јутра град се отвара
Као жедна острига као плен
Ухваћен у клопку

Само мачке на кеју
Одано чекају рибаре
Мирне као мермер под њима

Бразда кормила увече
Показује север
Уморна Азија на своју обалу
Носи знојаве кошуље дуван и хлеб

Тамо је чека братство лимуна и камена
Једра и мокрог весла
Скупоцена бонаца пуна риба

СТАЗА

Овуда су прошли трговци сезамом,
Јеретични богумили,
И неки чудно обучени старци
Носећи књиге под пазухом.

Овуда је ишао јантарни пут
Скамењену смолу носећи на југ.

Проносили су бибер и свиљу
Добро опасани и сити,
Другачијих црта људи.

Овде су застајале пратње
Царева и понеког кнеза.
Тимарили се арапски ати.

Варио чај од слеза.

У хановима је било свега:
И злата, и мрва, и лоја,
Проповедника добре ћуди

И у ризе скривених Лојола!

Некада су овуда прошли
И Авари, и Готи, и Скити,
Осташе друмови празни

Вековних путника сити.

